

Tampereen kaupunki

Viinikanlahden vesikasvikartoitus vuonna 2021

Päivämäärä 1.9.2021

Raportin laatija
Anna Väisänen, FM

Pvm.
01/09/2021

Projektiviite
101016420-001

Sisältö

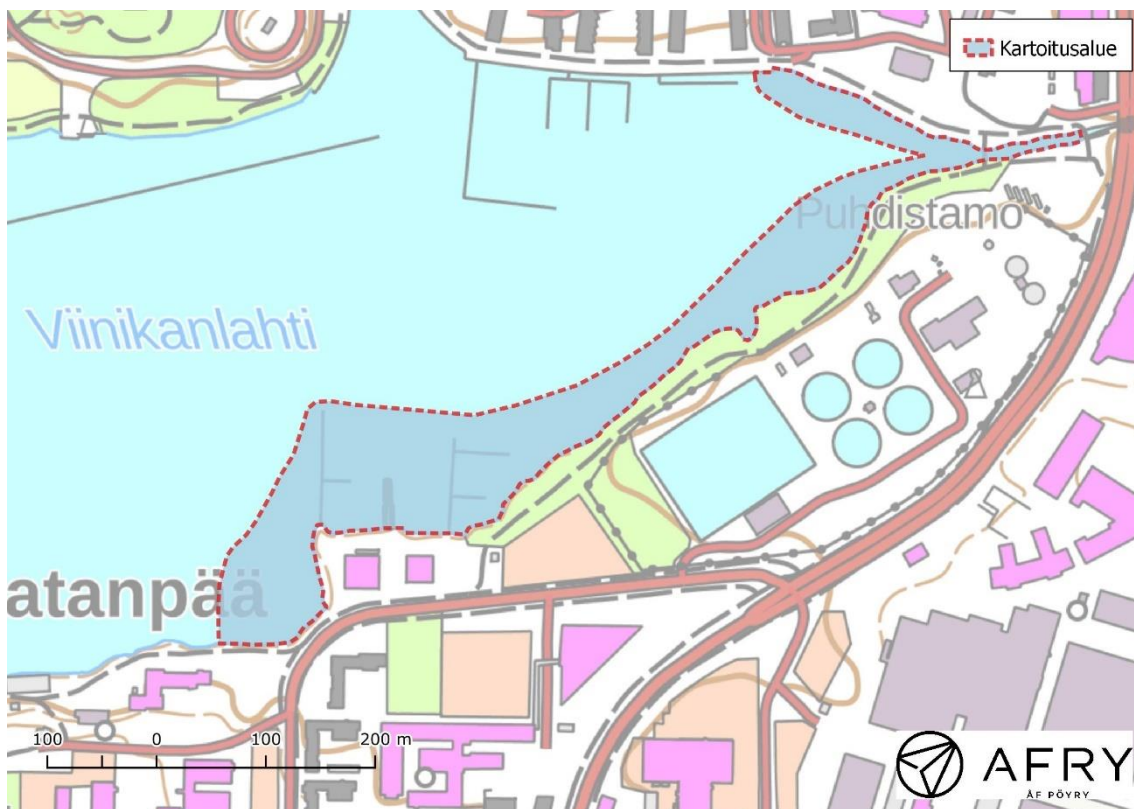
1	Johdanto.....	4
2	Aineisto ja menetelmät.....	4
3	Tulokset	4
4	Yhteenveto	8
5	Viitteet	8

1 Johdanto

Tampereen Pyhäjärven Viinikanlahden alueelta kartoitettiin vesikasvien esiintyminen Viinikanlahden täyttöhanketta ja sen vesilain mukaista lupahakemusta varten. Alueelta ei ole aiempia tarkempia vesikasvikartoitustietoja. Pyhäjärven vesikasvillisuutta on laajemmin seurattu Tampereen seudun yhteistarkkailussa (KVVY 2015) sekä ympäristöhallinnon vesienhoidon ekologisen tilan luokittelua varten (SYKE 2021, Venetvaara 2017). Pyhäjärven pohjoisosan vesimuodostuman vesikasvillisuuden ekologinen tila on luokiteltu tyydyttäväksi. Kokonaisuudessaan Pyhäjärven ekologinen tila on hyvä kolmannen vesienhoitokauden luokituksen mukaisesti (SYKE 2021).

2 Aineisto ja menetelmät

Viinikanlahden vesikasveja kartoitettiin 26.7.2021 AFRY Finlandin johtavan asiantuntijan, biologi Anna Väisäsen toimesta. Avustavana henkilönä maastokartoituksessa toimi KVVY Tutkimus Oy:n iktyonomi Markku Nieminen. Vesikasvit kartoitettiin kuvan 1. mukaiselta alueelta aluekartoitustyyppisesti. Rantojen kasvillisuus havainnoitiin silmämääräisesti ja vedenalaiset kasvustot kartoitettiin vesikiikaria, vedenalaiskameraa sekä haravaa käyttäen. Kartoitus ulotettiin syvimpään mahdolliseen vesisyvyyteen, jossa esiintyi kasveja (uposkasveja, pohjalehtisiä tai kelluslehtisiä), keskimäärin noin 50 metrin päähän rannasta, jossa syvyys vaihteli 2,5-3 m välillä. Havainnot kirjattiin ylös.

Kuva 1. Kartoitusalue

3 Tulokset

Viinikanlahden rannat ovat etelärannalla pääasiassa louhikkoista rakennettua rantaa (Kuva 2). Louhikkoa ja isoja kiviä esiintyy veden alla noin 50 cm syvyyteen asti, jonka jälkeen pohja koostuu pääasiassa sorasta ja kivistä noin 1-1,5 metriin asti. Tästä eteenpäin pohja pehmenee,

ollen silti edelleen kovahkoa hiekkaista mineraalipohjaa. Rannat ovat jyrkkiä ja syvenevät nopeasti.

Viinikanojan suulla pohjan laatu on hieman pehmeämpää ainesta (lieju, hieta), johtuen Viinikanojasta ja Iidesjärvestä tulevasta kiintoaineksesta. Viinikanlahden pohjoisranta on samoin pääosin rakennettua, nopeasti syvenevää rantaa. Takon soutajien venerannan länsipuolella ranta jatkuu matalana, noin 1,5-2 m syvyisenä pidemmälle kuin muualla kartoitusalueella.

Kovasta, kivikkoisesta pohjasta ja jyrkistä rannoista johtuen vesikasvillisuus on vähäistä ja lajien peittävyys pieniä. Alue on suurimmaksi osaksi kasvitonta. Rantavyöhykkeessä esiintyy pääasiassa muita kuin perinteisiksi rantakasveiksi luettavia kasveja, kuten pietaryrttiä (*Tanacetum vulgare*), valvatteja (*Sonchus sp.*) ja kastikoita (*Calamagrostis sp.*). Vieraslajiksi luettava pensaskanukka (*Cornus alba*) kasvaa Takon venelaitureiden lähellä tiheänä kasvustona kiinni vesirajassa peittäen alleen kaiken muun (Kuva 2.). Viinikanojan suulla kasvaa pienehkö kasvusto kurjenmiekkää (*Iris pseudacorus*).

Kuva 2. Viinikanlahden rannat ovat lahden eteläpäässä louhikkoisia ja jyrkkärantaisia. Pensaskanukka (*Cornus alba*) kasvaa paikoitellen aivan vesirajassa (kuva oikealla).

Aito vesikasvillisuus koostuu Viinikanlahdella lähinnä pinnan alla kasvavista upos- ja pohjalehtisistä sekä vesisammalista, sekä veden pinnalla kasvavista kelluslehtisistä. Ilmaversoisia (esim. erilaisia saroja, järviruokoa tai järvikortetta) ei edellä mainittua kurjenmiekkää lukuun ottamatta havaittu lainkaan. Havaitut lajit esitetään taulukossa 1.

Upolehtisistä esiintyy harvakseltaan yksittäisinä kasvustoina ahvenvitaa (*Potamogeton perfoliatus*), poimuvitaa (*Potamogeton crispus*) sekä ruskoärviää (*Myriophyllum alterniflorum*). Ahvenvita ja ruskoärviä ovat keski- tai niukkaravinteisuutta ilmentäviä yleisiä lajeja. Harvemmin tavattava, pääasiassa Etelä-Suomessa esiintyvä poimuvita kasvaa pääasiassa runsasravinteisessa vedessä ja sen on maastokartoitusten perusteella havaittu runsastuneen Pirkanmaan ja Hämeen alueen järvissä. Syvimmillään ko. lajeja kartoitusalueella esiintyy noin 2 metrin syvyydessä.

Pohjalehtisistä kartoitusalueella esiintyy ainoastaan järvisilopartaa (*Nitella flexilis*), joka on varsin tyypillinen keski- ja runsasravinteisuuden ilmentäjälaji. Silopartaa kasvoi noin 40 cm syvyydessä. Pohjalehtisistä havaittiin pinnalla kelluvana, kasvupaikaltaan pohjasta irronneena myös lapinvesitähteä (*Callitriche hamulata*) (Kuva 3). Lapinvesitähteä esiintyy Tammerkoskessa (mm. Kasviatlas 2019), josta yksilöt olivat todennäköisesti irronneet ja ajautuneet virran mukana Viinikanlahteen. Irronneita yksilöitä havaittiin kymmeniä, mutta lajin ei kuitenkaan havaittu kasvavan kartoitusalueen pohjassa. Lapinvesitähti on uusimmassa lajien uhanalaisuusarvioinnissa arvoitu elinvoimaiseksi lajiksi (LC) (Hyvärinen ym. 2019), mutta paikallisesti se on huomionarvoinen laji, sillä lajin esiintymisaluet sijaitsevat Lapin lisäksi ainoastaan Pirkanmaalla ja Hämeessä sekä Kainuussa. Tampereella kasvia esiintyy Tammerkosken lisäksi ainakin Näsijärvessä, Suolijärvessä sekä Särkijärvessä (mm. Laji.fi). Pyhäjärvässä tehdyissä kartoituksissa sitä ei ole havaittu (KVY 2015, Venetvaara 2017).

Kuva 3. Pinnalla ajelehtinut pohjasta irronnut lapinvesitähti (*Callitriche hamulata*).

Vesisammalia esiintyi pieniä määriä matalassa vedessä kiviin kiinnittyneinä noin 50 cm syvyydessä sekä pehmeämmällä pohjalla noin 1,7 metrin syvyydessä. Eri lajeja havaittiin kaksi: *Fontinalis hypnoides* (järvinäkinsammal) sekä *Fontinalis antipyretica* (isonäkinsammal), jotka ovat tyypillisiä niukka- ja keskirasvinteisuuden (isonäkinsammal) sekä keski- ja runsasravinteisuuden ilmentäjiä (järvinäkinsammal) ja yleisiä Suomessa.

Kelluslehtisistä havaittiin ulpukkaa (*Nuphar lutea*), jota esiintyi laajempi kasvusto Takon venelaitureiden länsipuolella ja yksittäisiä pieniä kasvustoja Viinikanojan suun ympäristössä. Lisäksi havaittiin järvisätkintä (*Ranunculus peltatus*) sekä kukkimattomia palpakkoja (*Sparganium* sp.), joita ei voi ilman kukintoa määrittää lajilleen. Kelluslehtiset kasvoivat syvimmillään noin 2,2 metrin syvyydessä. Kaikki havaitut lajit ovat yleisiä ja tyypillisiä vesikasvilajeja Suomessa, joista ulpukka kasvaa kaikenlaisissa vesistöissä (ns. indifferentti

laji), kuten myös erilaiset palpakot. Järvisätkin on leimallisesti suhteellisen kirkasvetisten ja vähäravinteisten järvien laji.

Kuva 4. Viinikanlahdella esiintyy vain vähän kelluslehtisiä, runsaiten Takon laitureiden länsipuolella.

Taulukko 1. Viinikanlahden kartoitusalueella esiintyneet vesikasvilajit. Ravinteisuusluokka: o=oligotrofinen (niukkaravinteinen), m=mesotrofinen (keskiravinteinen), e=eutrofinen (runsasravinteinen), i=indifferentti.

Laji	Suomenkielinen nimi	Ravinteisuusluokka
<i>Callitriche hamulata</i> Kütz. ex W.D.J. Koch	lapinvesitähti ¹⁾	o-m
<i>Fontinalis antipyretica</i> Hedw.	isonäkingsammal	o-m
<i>Fontinalis hypnoides</i> Hartm.	järvinäkingsammal	m-e
<i>Iris pseudacorus</i> L.	keltakurjenmieikka	m-e
<i>Myriophyllum alterniflorum</i> DC.	ruskoärviä	o-m
<i>Nitella flexilis</i> (Linné) Agardh	järvisiloparta	m-e
<i>Nuphar lutea</i> (L.) Sibth. & Sm.	ulpukka	i
<i>Potamogeton crispus</i> L.	poimuvita	e
<i>Potamogeton perfoliatus</i> L.	ahvenvita	m
<i>Ranunculus peltatus</i> Schrank	järvisätkin	m
<i>Sparganium</i> sp.	palpakko	
1) ajelehtinut muualta, ei kasva kartoitusalueella		

4 Yhteenveto

Tampereen Pyhäjärven Viinikanlahden vesikasvillisuutta kartoitettiin heinäkuussa 2021. Viinikanlahden kasvillisuus on hyvin niukkaa ranta-alueen louhikkoisuudesta, nopeasti syvenevästä rannasta sekä vesikasveille huonosti soveltuvasta pohjan laadusta johtuen (kivinen soraikkopohja sekä mineraalipohja). Kokonaan kasvittomat alueet ovat laajoja. Runsaimmat peittävydet esiintyvät Takon soutajien kohdalla olevien laiturien länsipuolella, jossa kasvaa ulpukkaa, ärviää ja ahvenvitaa. Kaikki kartoitusalueella havaitut lajit ovat tyypillisiä ja yleisiä keskiravinteisten järvien lajeja ja lajisto on samankaltaista kuin muuallakin Pyhäjärvellä. Huomionarvoisin havaittu laji on lapinvesitähti (*Callitriche hamulata*), jota havaittiin runsaasti veden pinnalla kellumassa ja joka oli todennäköisesti tullut virtausten mukana esiintymispaikaltaan Tammerkoskesta. Kartoituksen aikana havaittiin muitakin pinnassa kelluvia irronneita vesikasveja (esim. järvisätkin) sekä erilaisia virtauksen mukana tulleita roskia. Kartoitusalueella lapinvesitähti ei kartoituksen perusteella kasva, sillä kivikkoinen kova pohja sekä syvä vesi todennäköisesti estää sen kasvun alueella.

5 Viitteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddstrom, A., Liukko, U.-M., 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, p. 704.

Kasviatlas 2019. Kasvilajien levinneisyystiedot (viitattu 30.7.2021).

KVVY ry 2015. Tampereen seudun yhteistarkkailu/kasvillisuus selvitys vuonna 2014. Julkaisunro 736.

Laji.fi 2021. Lajien levinneisyystiedot (viitattu 30.7.2021).

SYKE 2021. Vesimuodostumatiedot ja vesistön ekologinen tila. Avoin tieto-portaali. (viitattu 5.8.2021).

Venetvaara 2017. Näsijärven ja Pyhäjärven vesikasviraportti 2017. Raportti.